Č.j.: S 58/99-240 V Brně dne 12. 8. 1999

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže rozhodl ve správním řízení zahájeném dne 4. června 1999 z vlastního podnětu podle § 18 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení, ve spojení s § 12 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění zákona č. 495/1992 Sb. a zákona č. 286/1993 Sb. ve věci možného porušení § 3 odst. 1 tohoto zákona účastníky řízení, jimiž jsou:

1. **Cukrovar a rafinerie cukru Dobrovice TTD a. s**., se sídlem Palackého 1, 294 41 Dobrovice, IČ: 45148341, zastoupená Ing. Oldřichem Reinbergrem, r. č. 571114/0237, předsedou představenstva a generálním ředitelem, ve správním řízení zastoupená Dominikou Načeradskou, r. č. 725902/0065, na základě plné moci ze dne 15. 6. 1999.

2. **Cukrovar Hrušovany nad Jevišovkou, a. s**., se sídlem Cukrovarská ul. 657, 671 67 Hrušovany nad Jevišovkou, IČ: 46900764, zastoupená Dr. Ing. Manfredem Reiffem, r. č. 430928/000, předsedou představenstva, na základě pověření představenstva ze dne 11. 6. 1999, Ing. Stanislavem Tobolou r. č. 610507/1753, místopředsedou představenstva a generálním ředitelem, na základě pověření představenstva ze dne 11. 1. 1999, ve správním řízení zastoupená JUDr. Milošem Jedličkou, advokátem, na základě plné moci ze dne 14. 6. 1999.

3. **Hanácké cukrovary, a. s.,** se sídlem Masarykova tř., 798 27 Němčice nad Hanou, IČ: 46900381, zastoupená panem Radoslavem Hrabalem, r. č. 671031/1267, zástupcem generálního ředitele na základě plné moci ze dne 7. 6. 1999, ve správním řízení zastoupená Mgr. Tomášem Matějovským, r. č. 740318/3711, na základě plné moci ze dne 15. 6. 1999.

4. **CUKRSPOL PRAHA - MODŘANY, a. s.,** se sídlem Praha 2, V tůních 8, IČ: 16193679, zastoupená Ing. Radimem Štenglem, CSc., r. č. 470702/171, předsedou představenstva a generálním ředitelem.

t a k t o :

1. Účastníci řízení, a to společnosti **Cukrovar a rafinerie cukru Dobrovice TTD a. s**., **Cukrovar Hrušovany nad Jevišovkou, a. s**., **Hanácké cukrovary, a. s.** a **CUKRSPOL PRAHA-MODŘANY, a. s.**, porušili ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 63/1991 Sb. ve znění zákona č. 495/1992 Sb. a zákona č. 286/1993 Sb., tím, že jednali ve vzájemné shodě, když k 1. 6. 1999 současně zvýšili ceny bílého rafinovaného cukru, čímž došlo k omezení hospodářské soutěže na trhu bílého rafinovaného cukru v České republice.

2. Podle § 11 odst. 1 písm. d) zákona č. 63/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů se účastníkům řízení, a to společnostem **Cukrovar a rafinerie cukru Dobrovice TTD a. s.**, **Cukrovar Hrušovany nad Jevišovkou, a. s.**, **Hanácké cukrovary, a. s.** a **CUKRSPOL PRAHA - MODŘANY, a. s.**, jednání uvedené pod bodem 1 výroku zakazuje.

3. Za porušení zákazu uvedeného v § 3 odst. 1 zákona č. 63/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů se účastníkům řízení ukládá v souladu s § 11 odst. 1 písm. h) a § 14 odst. 4 téhož zákona pokuta v této výši:

Cukrovar a rafinerie cukru Dobrovice TTD a. s., 1 950 000,- Kč (slovy: jeden milion devět set padesát tisíc korun českých).

Cukrovar Hrušovany nad Jevišovkou, a. s., **1 500 000,- Kč** (slovy: jeden milion pět set tisíc korun českých).

Hanácké cukrovary, a. s., **1 800 000,- Kč** (slovy: jeden milion osm set tisíc korun českých).

CUKRSPOL PRAHA - MODŘANY, a. s., **1 800 000 Kč,-** (slovy: jeden milion osm set tisíc korun českých).

Pokuta je splatná do 10 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí na účet Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže u České národní banky, pobočka Brno, číslo účtu 3754-24825-621/0710, konst. symbol 1148, var. symbol IČ účastníka řízení.

O d ů v o d n ě n í :

1. Popis zjištěných skutečností

1.1. Zahájení správního řízení

Dne 24. 5. 1999 obdržel Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen „úřad“) od Sdružení uživatelů cukru, Zvonická 25, Praha 6 (dále taktéž „ sdružení“), podnět na zahájení řízení, ve kterém je poukazováno na „porušování pravidel ochrany hospodářské soutěže ze strany tří nadnárodních společností SDA Origny, Agrana a Eastern Sugar, které ovládají českou výrobu cukru“. Porušování zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění zákona č. 495/1992 Sb. a zákona č. 286/1993 Sb. (dále jen „zákon" nebo „zákon o ochraně hospodářské soutěže") je spatřováno především v koordinovaném postupu těchto společností při stanovování cen cukru, které způsobuje růst cen i při přebytku cukru. Po obdržení tohoto podnětu úřad telefonicky kontaktoval Ing. Vladislava Blechu, předsedu sdružení, který k podnětu dále sdělil, že od 1. 6. 1999 dochází k úpravě cen cukru, a to u většiny cukrovarů.

Na základě podnětu z 24. 5. 1999 zahájil úřad předběžné šetření, ve kterém oslovil několik podniků, které používají cukr pro své výrobky, zda dochází k cenovým změnám a od kdy. Zástupci kontaktovaných firem potvrdili, že jim skutečně cukrovary, od kterých odebírají cukr v průběhu května avizovaly zvýšení cen, které má vstoupit v platnost od 1. 6. 1999. Zvýšení ceny cukru se pohybuje kolem 10%. Tato cenová úprava byla v rámci předběžného šetření zjištěna u společností Cukrovar a rafinerie cukru Dobrovice TTD a. s., Cukrovar Hrušovany nad Jevišovkou, a. s. a Hanácké cukrovary, a. s.

Na základě zjištěných informací, zahájil úřad dne 4. 6. 1999 z vlastního podnětu správní řízení s cukrovary Cukrovar a rafinerie cukru Dobrovice TTD a. s., Cukrovar Hrušovany nad Jevišovkou, a. s. a Hanácké cukrovary, a. s.,ve věci možného porušení § 3 odst. 1 zákona. Dne 29. 6. 1999 byl okruh účastníků správního řízení rozšířen o společnost CUKRSPOL PRAHA - MODŘANY, a. s., neboť dosavadní zjištění nasvědčovala možnému porušení zákona i ze strany této společnosti. Možné porušení § 3 odst. 1 zákona bylo spatřováno v tom, že uvedení účastníci správního řízení jako

soutěžitelé na trhu bílého rafinovaného cukru, jednali při stanovování cen cukru, kdy k 1. 6. 1999 všichni shodně zvýšili cenu, ve vzájemné shodě, čímž omezili hospodářskou soutěž na trhu s cukrem. Všechny společnosti, které jsou účastníky řízení, se zabývají výrobou cukru, jde tedy o jednání ve vzájemné shodě mezi konkurenty působícími na horizontální úrovni.

1.2. Účastníci řízení

Cukrovar a rafinerie cukru Dobrovice TTD a. s. (dále taktéž „Cukrovar Dobrovice“ nebo „TTD“), je nejvýznamnější a největší výrobce cukru v ČR. Obrat společnosti za rok 1998 činil 1 884 230 tis. Kč. Pod společnost spadají cukrovary Dobrovice, Mělník, Úžice, Bašnice, České Meziříčí a Žatec. Majoritním vlastníkem této společnosti je francouzská společnost Société Anonyme Sucriére de Berneuil sur Aisne, která je dále vlastněna společností Société des Planteurs du Groupe SDA (dále taktéž „SDA“). K začlenění všech výše uvedených cukrovarů pod TTD došlo na základě získání kontroly v těchto cukrovarech společností SDA, a to v srpnu 1997. Toto spojení bylo povoleno úřadem na základě rozhodnutí č.j. S 77/97-240 ze dne 20. 11. 1997. Skupina SDA, jak je toto seskupení též nazýváno má asi 40% podíl na trhu s cukrem v ČR.

CUKRSPOL PRAHA-MODŘANY, a. s. (dále taktéž „Cukrspol“), je druhým největším výrobcem cukru v České republice s podílem na trhu kolem 18 %. Obrat společnosti byl za rok 1998 1 484 500 tis. Kč. Hlavním akcionářem je společnost Eastern Sugar, která vlastní 34,88% akcií. Cukrspol ovládá cukrovary Hrochův Týnec, a. s. a a Zvoleněves, a. s., ve kterých má 100 % majetkovou účast a dále Cukrovar Velvary, a. s. (42, 33 %), Polabský cukrovar Dolní Beřkovice, a. s. (46,02%) a Cukrovar Brodek u Přerova, a. s. (36,46 %), tyto tři posledně jmenované cukrovary jsou uzavřeny. Kromě toho má Cukrspol 100% majetkovou účast ve VUC Praha, a. s. (Výzkumný ústav cukrovarnický).

Cukrovar Hrušovany nad Jevišovkou, a. s. (dále též „Cukrovar Hrušovany“) je dalším subjektem, který patří mezi přední výrobce cukru v České republice. Obrat společnosti za rok 1998 činil 744 296 tis. Kč. Majoritním vlastníkem je rakouská společnost Agrana International, a. s., která dále vlastní cukrovary Uničov a Opava. Toto uskupení cukrovarů má podíl na trhu s cukrem v ČR kolem 25%.

Hanácké cukrovary, a. s. (dále taktéž „HC“ nebo „Hanácké cukrovary“), patří taktéž mezi největší společnosti na trhu s cukrem v České republice. Obrat společnosti za rok 1998 byl 1 363 423 tis. Kč. Majoritním vlastníkem je společnost Eastern Sugar, b. v. HC ovládají Cukrovar Kojetín. Podíl na trhu včetně ovládaných cukrovarů činí cca 12 %.

Výše uvedené čtyři společnosti, které jsou účastníky správního řízení, jsou subjekty, které z pohledu hospodářské soutěže prakticky ovládají celý trh s cukrem v ČR. Každá z těchto společností ovládá několik dalších cukrovarů, takže v tomto případě lze konstatovat, že na trhu s cukrem působí tyto jednotlivé skupiny cukrovarů, ovládané nadnárodními společnostmi SDA, Agrana a Eastern Sugar. Mimo tyto cukrovarnické skupiny působí na trhu s cukrem pouze jeden subjekt, jehož podíl je však zanedbatelný. Z tohoto pohledu je struktura trhu s cukrem v ČR oligopolní.

1.3. Ústní jednání s účastníky

Po zahájení správního řízení nařídil úřad na 9. 6. 1999 se všemi účastníky ústní jednání a současně je požádal, aby při jednání předložili mimo jiné i všechny písemné doklady o změnách cen cukru (ceníky, dodatky ke smlouvám, oznámení o změně ceny apod.), které byly od poslední kampaně do současné doby uvedeny v platnost. Zástupci účastníků řízení uvedli k předmětu správního řízení následující:

Cukrovar Dobrovice:

Jednání se zúčastnil Ing. Oldřich Reinbergr, předseda představenstva a generální ředitel společnosti a právní zástupce Mgr. Dominika Načeradská. Ing. Reinbergr odmítl, že ke zvýšení cen došlo na základě dohody cukrovarů. Dále řekl, že v roce 1998 byla cena cukru na úrovni okolo 14,50 Kč/kg,

v září 1998 však TTD snížila ceny jako reakci na zvýšený dovoz cukru z okolních zemí. Snížení bylo ve výši 1,- až 2,- Kč/kg. Ke konci 1. čtvrtletí 1999 přijala Vláda ČR opatření na zamezení dovozu cukru a tato skutečnost umožnila TTD návrat k cenám z roku 1998. Dále uvedl, že poslední úprava ceny byla v září 1998 a od té doby se cena neměnila. Ke změně dochází až nyní na přelomu května a června. O tom, že mění ceny i ostatní cukrovary, oficiálně nic neví, pouze to vyplývá z jednání s obchodními partnery- odběrateli cukru. Dále uvedl, že cukrovary se schází přibližně jednou za měsíc v rámci činnosti Českomoravského cukrovarnického spolku (ČMCS). Kromě jednání cukrovarů v rámci spolku zmínil ještě jednání na MZe ČR, které se konalo 31. 5. 1999. Jiná jednání nebo setkání při různých příležitostech neuvedl. Pokud se jedná o současné zvýšení cen bylo toto projednáváno s odběrateli již od konce dubna do třech čtvrtin května. Záměr zvýšení cen padl na jednání představenstva TTD dne 26. 4. 1999. Návrh podal Ing. Reinbergr. Termín zvýšení cen není k 1. 6. 1999, ale v průběhu května a června. Pokud se jedná o VUC Praha zasílají tam údaje pouze o výrobě cukru a prodeji cukru, o cenách výrobků ne. Výrobní náklady cukru se pohybují v rozmezí 13-14 tis. Kč/t, takže cílem je prodávat za 15 Kč/kg.

Cukrovar Hrušovany:

Jednání se zúčastnil Dr. Ing. Manfred Reiff – předseda představenstva, Ing. Herbert Hlawati, člen představenstva a Ing. Stanislav Tobola, generální ředitel a místopředseda představenstva. Bylo řečeno, že změny cen jsou výsledkem nové situace na trhu – ukončení levných dovozů. Nechtěli měnit cenu hned od 1. 4. Zvýšení cen je vztahováno individuálně podle jednotlivých zákazníků. Zvyšování je probíhající proces. Pokud se jedná o změnu cen v minulosti, pak to vyplývá ze dvou předložených ceníků (2. pol. 1998 a 1. Q 1999). První ceník je z 28. 9. 1998 a jedná se o ceny platné od 1. 10. 1998. Cena krupice a krystalu v balení 50 kg je zde 14,40 Kč/kg. Druhý ceník je datovaný 29. 12. 1998 s platností od 1. 1. 1999. Ceny zboží jsou u obou ceníků stejné, jedná se pouze o změnu rabatů a platebních podmínek. Není však patrno, jestli proti předcházejícímu období dochází ke snížení nebo zvýšení ceny. Dále byla při jednání předložena tři oznámení o změně ceny pro společnosti Vitana, Coop Morava a AG Foods. Oznámení jsou datována 12. 5. (jsou to kopie faxu, které byly na výše uvedené společnosti zaslány 12. 5. 1999). Změna cen platí od 18. 5. 1999. Jde o zvýšení cen – krupice 50 kg balení za 14, 90 Kč/kg. Ostatní oznámení o změně ceny cukru úřadu nebyly předány přesto, že tak měl účastník učinit – bylo to vyžádáno v oznámení o zahájení řízení. Úřad však má k dispozici (na základě vyžádání ze dne 8. 6. 1999) dokumenty, které byly zaslány společnosti Neli, a. s., Vyškov kde se cena cukru mění k 1. 6. 1999. Dále bylo při výslechu svědka Ing. Mosteckého, předáno oznámení o změně ceny od 13. 5. 1999. Toto oznámení si údajně vyžádala Limona od cukrovaru Hrušovany, poté co se dověděla, že TTD mění ceny od 1. 6. 1999.

HC:

Pan Radoslav Hrabal, zástupce generálního ředitele uvedl, že v jejich společnosti dochází k posunu cen směrem nahoru, ale není to k 1. 6. 1999, ale průběžně v období asi 5 týdnů. K prvním posunům docházelo k 12. 5. 1999, poslední budou asi k 20. 6 1999. Navrací se k cenám z října 98. Ke zvýšení cen dochází i k 1. 6 1999. Důvodem ke zvýšení ceny bylo ukončení levných dovozů. O zvýšení ceny začali uvažovat v druhé polovině dubna. Podle zápisu ze zasedání komise pro řízení kreditních limitů ze dne 1. 3. se však má na všech jednáních Salimy 99 se zákazníky jednat o postupném navyšování ceny cukru. Dále se v zápisu ze dne 8. 3. uvádí, že obchodní ředitel informoval o jednáních na Salimě 99 a že většina klientů očekává postupné navyšování ceny cukru v průběhu následujících 2 měsíců. Dále sdělil při jednání na úřadu p. Hrabal, že o tom, že některé další cukrovary mění ceny také k 1. 6. 1999 nic neví, ale signály o tom, že se cena bude zvyšovat chodí už od konce dubna. Pokud se jedná o setkání cukrovarů, pak jedině v rámci cukrovarnického spolku (pozn.: jedná se o Českomoravský cukrovarnický spolek – ČMCS), jinak ke schůzkám nedochází, poslední jednání se uskutečnilo někdy v lednu nebo únoru. Z dokladů, které úřad obdržel od ČMCS, zápisy z jednání Koordinační rady (KR), vyplývá, že poslední jednání KR cukrovarnického spolku se konalo 31. 3. 1999 a na tomto jednání byl přítomen i pan Hrabal, jako člen KR.

K jednáním, která se uskutečnila 9. 6. 1999 na úřadě, lze konstatovat, že účastníci shodně uvedli, že k cenovým změnám nedošlo k 1. 6. 1999, ale že tato změna proběhla přibližně v intervalu dvou měsíců (květen, červen). K tomuto tvrzení je však nutno poznamenat, že úřad v dalším průběhu šetření zjistil, že v zápisech z jednání představenstva společnosti TTD, konkrétně ze dne 12. 4. 1999 a 26. 4. 1999 je uvedeno datum zvýšení cen od 1. 6. 1999. Totéž datum – 1. 6. 1999, je uvedeno v zápisu z jednání porady vedení Cukrovaru Hrušovany ze dne 17. 5. 1999.

Na 1. 7. 1999 a 2. 7. 1999 nařídil úřad další jednání s účastníky (v tomto případě už i se společností Cukrspol), aby projednal doposud zjištěné skutečnosti a požádal účastníky o vysvětlení některých nejasností. Nejasnosti se týkaly především postupu cukrovarů při uvádění cenových změn do praxe s jednotlivými odběrateli.

Při jednání požadoval úřad vysvětlení postupu jednotlivých účastníků při provádění cenových změn. Nejasnosti byly především v tom, že účastníci tvrdili, že poslední cenová změna u nich neproběhla k 1. 6. 1999, což se snažili zdokladovat tím, že s jednotlivými odběrateli jsou poslední cenové úpravy sjednány ne pouze k 1. 6. 1999, ale v intervalu zhruba dvou měsíců. Cenová změna neprobíhá podle obecného ceníku, ale ceny jsou individuální podle jednotlivých odběratelů.

K této problematice sdělili zástupci Cukrovaru Hrušovany opětovně, že obecné ceníky neexistují, existují pouze individuální ceníky pro konkrétní zákazníky, kterých mají cca 300. Existuje tedy 300 ceníků. S tímto tvrzení je však v rozporu skutečnost, že existuje ceník datovaný k 1. 10. 1998, který je obecný a na otázku, zda bylo podle tohoto ceníku zasíláno oznámení o změně ceny, účastník odpověděl, že bylo. Pokud se jedná o upřesnění vzájemných kontaktů účastníků, pak bylo zástupcem Cukrovaru Hrušovany sděleno, že tiskové konference, která se konala dne 8. 2. 1999 a cukrovarnické konference v Luhačovicích konané 9. 2. 1999 se zúčastnili.

Zástupce HC k problematice cenových změn nejprve uvedl, že v průběhu konce dubna a května 1999 byly projednávány se zákazníky nové smluvní podmínky, které nebyly důsledkem žádného vnitřního seshora nařízeného ceníku, nýbrž výsledkem prostoru, který nastal na trhu – zastavení podvodných dovozů. Na další otázku, zda v dodatku, který byl uzavřen dne 17. 5. 1999 s kupujícím Linea Nivnice, a. s., byly ceny stanoveny podle ceníku z 1. 6. 1999, odpověděl, že pravděpodobně ano.

Zástupce TTD na otázku úřadu, aby vysvětlil původní tvrzení (z jednání z 9. 6. 1999), že ke změně ceny nedošlo k 1. 6. 1999, když ceník, který byl úřadu zaslán, jasně uvádí platnost cen k 1. 6. 1999, sdělil, že jde o dvě věci, které spolu příliš nesouvisí. Jednou je ceník, který vychází z marketingového plánu, je připravovaný po delší dobu, druhou je otázka ceny, což je věc smluvní. Ceny se vykalkulují a zanesou do ceníku. V případě, že je ceník již zpracován, snažíme se tyto ceny držet, pokud bychom nyní jednali s novým partnerem tento ceník by byl podkladem pro jednání. Ceny uvedené v ceníku platí až do doby platnosti nového ceníku. Většinou ceník platí na marketingový rok, ale s výhradou možnosti změn.

Zástupce společnosti CUKRSPOL k předmětu správního řízení uvedl, že prodávají cca 70 tis. t cukru za rok, přičemž 60 % tohoto množství odebírá šest velkých zákazníků, konkrétně byly jmenovány společnosti Pepsi-Cola, a. s., Toma, a. s. a Nestlé Čokoládovny, a. s. U těchto společností platí úplně jiné podmínky a ceny. Smlouvy jsou uzavírány zpravidla celoročně. Pokud se jedná o změnu ceny cukru, pak zástupce Cukrspolu uvedl, že ke změnám došlo už od května. U firem, které se zabývají výrobou nápojů, dochází v průběhu léta ke zvýšeným odběrům, takže je pro Cukrspol výhodné zvednout ceny. U velkých odběratelů je cena výsledkem jednání, s ceníkem nesouvisí. Ceníky jsou pouze pro nově příchozí odběratele. Zástupce Cukrspolu předal při jednání mimo jiné i zápisy z jednání představenstva, s tím, že bylo sděleno, že představenstvo o cenách nerozhoduje, je pouze informováno o cenových změnách. Povinnost informovat má generální ředitel společnosti. Ze zápisů vyplývá významná skutečnost a sice, že jednání představenstva Cukrspolu se zúčastňoval jako jeho člen pan Radoslav Hrabal, zástupce generálního ředitel společnosti Hanácké cukrovary, a. s. a tudíž je velmi pravděpodobné, že byl o cenové strategii Cukrspolu informován.

1.4. Výslechy

Ve dnech 16. 6. 1999 a 17. 6. 1999 proběhly v sídle Úřadu výslechy svědků. K podání svědecké výpovědi se dostavili pánové Ing. Miloš Mostecký, generální ředitel a místopředseda představenstva společnosti Limona, a. s. (dále taktéž „Limona“) a Ing. Vladislav Blecha, předseda Sdružení uživatelů cukru a ředitel společnosti FRUCO SCHULZ, s. r. o. (dále taktéž „ Fruco“)

Ing. Mostecký uvedl ve své svědecké výpovědi, že Limona patří mezi velké zpracovatele cukru. Pokud se jedná o vývoj cen cukru, pak v 1. čtvrtletí roku 1999 odebírali cukr v cenové hladině 13,- Kč/kg, v měsících dubnu a květnu v ceně 13,20 Kč až 13,40 Kč/kg. V současné době odebírají cukr od cukrovaru TTD, a to buď afinádový cukr v ceně 14 Kč/kg, případně cukr rafinovaný v ceně 14,60 Kč/kg. K cenové úpravě k 1. 6. 1999 sdělil, že od TTD obdrželi dne 18. 5. 1999 dodatek č. 1, včetně průvodního dopisu, ve kterém bylo oznámeno, že ceny se mění od 1. 6. 1999. Zjišťoval ceny také u jiných cukrovarů (Cukrovar Hrušovany), ale zjistil, že ceny také zvedají. Od Cukrovaru Hrušovany obdrželi na základě vlastního vyžádání ceník datovaný 13. 5. 1999.

Ing. Vladislav Blecha uvedl, že na schůzi Sdružení uživatelů cukru v květnu tohoto roku bylo při diskusi zmíněno, že jednotliví členové sdružení jednali s cukrovary a zjistili, že od 1. 6. 1999 má dojít k nárůstu cen cukru. Pokud se obrátili na jiné cukrovary než od kterých pravidelně odebírají, nabídka cukru jim nebyla odmítnuta, ale byla jim nabídnuta taková cena, že ji nebylo možno akceptovat. Na otázku, zda došlo ke změně ceny cukru k 1. 6. 1999 odpověděl, že ano a sice ze strany Cukrspolu. O změně ceny k 1. 6. 1999 se dozvěděl neoficiálně v dubnu 1999. Svědek dále uvedl, že pokud se jedná o cenové změny cukru v minulosti, tak k nim docházelo v různých termínech a nevzpomíná si, že by došlo ke skokovému růstu ceny u většího počtu výrobců cukru současně. Jednalo se vždy o pozvolný nárůst nebo pokles ceny a vždy se dalo o ceně vyjednávat.

2. Vyhodnocení získaných podkladů

Následně po prvním jednání s účastníky řízení analyzoval úřad získané informace a podklady předané při ústním jednání. Protože v průběhu správního řízení úřad nezjistil přímé důkazy o dohodě účastníků, bylo posuzováno možné porušování zákona na základě nepřímých důkazů a sice z chování jednotlivých účastníků na trhu.

2.1. Analýza cenové strategie jednotlivých účastníků řízení

Analýza byla provedena na základě podkladů, které úřad obdržel v průběhu správního řízení od účastníků řízení a dále z podkladů, které úřad sám vyžádal od 70 podniků, které nakupují cukr a používají ho pro svou produkci. Analýza byla zaměřena na zjištění, v jakých termínech docházelo k provádění cenových změn u jednotlivých účastníků řízení. Konkrétně byly posuzovány všechny smlouvy, dodatky ke smlouvám a ceníky, které účastníci řízení uzavřeli s odběrateli v období tří posledních cukrovarnických kampaní. Pojmem cukrovarnická kampaň (nebo také cukrovarnický rok) se rozumí období od 1. 10. příslušného roku do 30. 9. následujícího roku. Konkrétně tedy byly analyzovány materiály týkající se kampaní 96/97, 97/98 a 98/99. Nutno předeslat, že z hlediska struktury trhu tj. počtu soutěžitelů byly podmínky na trhu v kampani 96/97 odlišné oproti podmínkám v následujících kampaních. Odlišnost spočívá v tom, že v kampani 96/97 působil na trhu větší počet soutěžitelů. V kampaních 97/98 a 98/99 došlo jednak ke spojení některých soutěžitelů a jednak k ukončení činnosti některých cukrovarů, čímž byl postupně trh změněn z trhu s malým až středním stupněm koncentrace na trh s vysokým stupněm koncentrace, tedy s malým počtem soutěžitelů.

Pokud se jedná o průběh cenového vývoje cukru v rámci jedné kampaně, pak lze konstatovat, že pro cenový vývoj v této kampani platí určité obecné rysy. Tyto obecné znaky cenového vývoje lze popsat tak, že po nastavení určité cenové hladiny v začátku kampaně ceny nejprve postupně klesají až do letních měsíců, kdy dochází k určitému nárůstu. Zvýšená cenová hladina je pak udržována až do začátku nové kampaně. Tento obecný vývoj v cenových změnách je dán vývojem poptávky a nabídky v průběhu cukrovarnického roku. Ve všech třech sledovaných kampaních byly tyto obecné rysy vývoje cen zaznamenány. Pokud se však jedná o přesné termíny, kdy tyto cenové změny byly jednotlivými cukrovary prováděny, pak lze konstatovat, že zatímco v cukrovarnickém roce 96/97 a 97/98 je míra shodnosti, kdy tyto změny byly jednotlivými účastníky prováděny, prakticky

zanedbatelná, pak v cukrovarnickém roce 98/99 je již patrné, že ke změnám docházelo shodně u všech účastníků, zejména pak pokud se jedná o cenovou změnu provedenou k 1. 6. 1999.

Otázku shodného postupu účastníků při stanovování cen cukru a dalších obchodních podmínek lze dokumentovat na vývoji vztahů ke společnosti Čokoládovny, a. s. Společnost Čokoládovny, a. s., je největší odběratel cukru v ČR a v průběhu tří výše uvedených cukrovarnických roků, které byly sledovány, odebírala cukr od všech účastníků řízení. Lze tedy v tomto případě dobře zdokumentovat vývoj postupu jednotlivých účastníků. Z dokladů, které úřad v průběhu šetření získal vyplývá, že společnost Čokoládovny, a. s., prováděla nákup cukru tím způsobem, že zaslala příslušnému cukrovaru poptávkový list, kde nabídla svoji poptávku co do množství a sortimentu cukru a taktéž dobu splatnosti. Cukrovar pak na tento poptávkový list navrhl cenu a dobu splatnosti. Bylo zjištěno, že zatímco v cukrovarnickém roce 96/97 a 97/98 se ceny navržené jednotlivými účastníky podstatně lišily, pak v cukrovarnickém roce 98/99 byly téměř shodné. Dále bylo zjištěno, že pokud se jedná o dobu splatnosti, která byla v každém cukrovarnickém roce navržena společností Čokoládovny, a. s., na 60 dní, pak tato podmínka nebyla v poptávkovém listě na rok 96/97 a 97/98 ze strany účastníků nijak upravována až v kampani 98/99 došlo k úpravě na 30 dní, a to shodně všemi účastníky.

Pokud se jedná o cenovou změnu provedenou k 1. 6. 1999 je nutno uvést tyto zjištěné skutečnosti: Jedná se o cenové zvýšení obecně u všech účastníků řízení ve výši cca 8 -11% oproti předcházející cenové hladině. Účastníci uvedli, že se jedná o návrat k cenám, které platily před tím, než do ČR začal ve zvýšené míře proudit levný cukr ze zahraničí, tedy v době kolem 1. 7. 1998. Účastníci však uvádí, že k této cenové změně u nich nedošlo k 1. 6. 1999, ale v průběhu měsíce května a června. Z výsledků analýzy, která k tomu byla provedena vyplývá, že stanovení obchodních podmínek bylo prováděno s jednotlivými odběrateli na základě dodatků ke kupním smlouvám, kdy se prováděly změny obchodních podmínek podle doby splatnosti, odebraného množství. Tyto změny byly prováděny třeba i několikrát za měsíc. Jedná se konkrétně o takové změny, kdy byla s odběratelem dohodnuta jiná cena v důsledku jiné doby splatnosti nebo jiného objemu odebraného cukru. Vedle těchto úprav obchodních podmínek však cukrovary prováděly zásadní úpravy cen cukru, které platily na určité delší časové období. Tyto zásadní cenové úpravy nelze ztotožňovat s drobnými úpravami obchodních podmínek. Pakliže tedy účastníci tvrdili v průběhu správního řízení, že k cenové úpravě nedošlo k 1. 6. 1999, ale v průběhu měsíce května a června, pak k tomuto tvrzení úřad konstatuje, že sice s jednotlivými odběrateli byly cenové dodatky uzavírány k různým datům, ale všechny zde ujednané ceny se řídily podle cen stanovených k určitému datu, v tomto případě k 1. 6. 1999. Všechna data, kdy byly uzavírány dodatky ke smlouvám nebo smlouvy s novými zákazníky, které byly uzavírány v průběhu trvání jednotlivých zásadních cenových úprav, úřad nepovažuje za provedení cenové změny, ale za ujednání nových obchodních podmínek s konkrétním zákazníkem. Např. když byla uzavřena nová smlouva s odběratelem cukru k 7. 5. 1999 (a takový případ skutečně byl zjištěn), a v ní byly stanoveny ceny podle cenové úrovně uplatňované obecně od 1. 6. 1999, pak nelze datum 7. 5. 1999 považovat za cenovou změnu. Že termín cenového zvýšení je datum 1. 6. 1999, svědčí i zápisy z jednání představenstva dvou účastníků, kde je termín stanoven na 1. 6. 1999.

2.2. Posouzení cenových změn v souvislosti s vývojem poptávky a nabídky na trhu s cukrem

Úřad v průběhu šetření zvažoval souvislost mezi zvýšením cen, které proběhlo k 1. 6. 1999 a obecnou situací na trhu s cukrem. Ve všech pramenech, které se zabývají trhem s cukrem v ČR, je možno zjistit, že na tuzemském trhu existuje přebytek cukru. Např. podle pramenů MZe ČR, je uváděna pro cukrovarnický rok 1998/99 celková poptávka na domácím trhu celkem 450 tis. t, při celkové nabídce 610,3 tis. t. To znamená, že existuje převis nabídky ve výši 160,3 tis. t.

Na základě zjištěných skutečností o vývoji poptávky a nabídky na trhu s cukrem, má úřad za to, že cenové navýšení neodpovídá zjištěným obecným pravidlům, která na volném trhu platí o vztahu mezi cenou na jedné straně a vývojem poptávky a nabídky na druhé straně. Např. v případě Cukrovaru Hrušovany se objevuje v zápisech z porad vedení informace o tom, že objemy prodaného cukru neodpovídají plánovaným představám – jsou nízké, přesto však se rozhoduje o zvýšení cen. V této

souvislosti se naskýtá otázka, jak je možné zvyšovat cenu, když existuje přebytek cukru. Na trhu, kde není omezena soutěž a kde jednotliví soutěžitelé postupují při cenových změnách nezávisle, by to bylo jen stěží možné. Takovýto postup je možný pouze za předpokladu, že jednotliví soutěžitelé jsou navzájem o svých budoucích cenových změnách předem informováni a mají tudíž jistotu, že ostatní soutěžitelé budou postupovat stejně. Rizika volné soutěže jsou tedy nahrazena koordinovaným postupem. O tom, že účastníci usilují o potlačení konkurence mezi sebou do určité míry svědčí i slova, která zazněla v hlavním referátu na cukrovarnické konferenci v Luhačovicích: *„Nezbývá nám, než zanechat konkurenčních bojů, i když už tato situace není tak vyhrocená, jako tomu bylo v minulých letech, ale abychom se spojili a snažili se situaci řešit.“* I když tento výrok je nutno dávat do souvislosti s problematikou levných dovozů cukru do ČR a snahou cukrovarů o stupňování tlaku na centrální orgány, aby bylo těmto dovozům zabráněno, pak taktéž naznačuje určitou snahu cukrovarů o potlačení vzájemné konkurence. Představa o odpovídající ceně cukru po zastavení levných dovozů byla na cukrovarnické konferenci v Luhačovicích taktéž v hlavním referátu naznačena a sice, že po zavedení zvýšené celní ochrany by byl český cukr *„ochráněn asi na 15,50 Kč/kg.“* Nutno podotknout, že po provedení cenové úpravy k 1. 6. 1999, se cena na této výši zhruba pohybuje.

2.3. Posouzení cenových změn cukru k 1. 6. 1999 v souvislosti s vývojem cen vstupů

Úřad zjišťoval, zda k cenové změně, kterou účastníci provedli k 1. 6. 1999 nemohlo dojít v souvislosti s tím, že by k tomuto datu byla provedena nějaká cenová úprava, týkající se zvýšení cen vstupů. Bylo zjištěno, že v průběhu posledních tří cukrovarnických roků docházelo ke zvyšování cen některých vstupů, jako například energie apod. V žádném případě však nebylo zjištěno, že by došlo k zvýšení cen vstupů jednorázově k 1. 6. 1999.

2. 4. Zjištěné skutečnosti možného kontaktování jednotlivých účastníků

Účastníci řízení sdělili při jednáních v průběhu řízení, že ke schůzkám, kde by se setkávali zástupci jednotlivých cukrovarů nedochází. Na otázku úřadu, zda dochází ke schůzkám, uvedli, že se schází pouze v rámci jednání ČMCS. Jednání jsou uskutečňována zhruba jednou za měsíc. Zástupce HC pan Hrabal uvedl, že poslední jednání bylo někdy v únoru. Jiné jednání nebo setkání neuvedl. Přes tato tvrzení bylo zjištěno, že ke kontaktům došlo i mimo spolek. Všichni zástupci cukrovarů se sešli dne 8. 2. 1999 na tiskové konferenci konané v pražském hotelu Diplomat a někteří 9. – 10. 2. 1999 na cukrovarnické konferenci v Luhačovicích. Zástupci cukrovarů se dále setkávali při jednání komoditní rady a při přípravě tržního řádu na cukr a cukrovku. Pravidelné setkávání se konalo v rámci ČMCS. Spolek byl založen 2. 4. 1998 dvěma zakladateli, a to Českým cukrovarnickým spolkem a Moravskoslezským cukrovarnickým spolkem, jako sdružení právnických osob podle § 20f a následujících Občanského zákoníku. V zakladatelské smlouvě se mimo jiné uvádí, že spolek byl založen za účelem koordinací činnosti a služeb souvisejících s výrobou cukrovky a cukru. Hlavními orgány jsou Valná hromada, Koordinační rada a tajemník. V současné době jsou členy Koordinační rady pánové Radoslav Hrabal, člen představenstva – Hanácké cukrovary, Ing. Oldřich Reinbergr, - generální ředitel TTD, Ing. Radim Štengl, CSc. – generální ředitel Cukrspol, Praha-Modřany, a. s. , Ing. Stanislav Tobola – generální ředitel Cukrovar Hrušovany. Předsedou Koordinační rady je Ing. O. Reinbergr. Před ním byl předsedou pan Fr. Gerža, ředitel Cukrovaru Hrušovany nad Jevišovkou, a. s. Tajemníkem je Ing. Karel Duffek, CSc. z VUC Praha, a. s. (je to dceřinná společnost Cukrspolu Praha –Modřany, vydává měsíčník Listy cukrovarnické a řepařské). Členové Koordinační rady se pravidelně scházejí na schůzích tohoto orgánu. Jednání Koordinační rady a Valné hromady se **konala v roce 1998** v těchto termínech: **22. 1**. - ustavující schůze (podle zápisu se měla konat další schůzka do 20. 2.), **19. 3.** - KR, **29. 4**.-KR, **12. 7.**- KR**, 6. 8**.- KR, **7. 9**. – VH. Zápisy z těchto jednání obdržel úřad na vyžádání dne 18. 9. 1998. Další zápisy, které úřad obdržel v průběhu správního řízení- dne 14. 6. 1999, jsou z následujících **jednání**: **21. 12**. **1998** – KR, **13.1**. **1999** – VH a KR na této schůzi byl přijat za člena Cukrovar Vrbátky, a. s. (K tomuto datu byly tedy členy spolku tyto cukrovary: TTD, Hrušovany, Cukrspol Praha Modřany, HC, I.Slezská a Vrbátky), **24. 2**. **1999** – KR**, 31. 3. 1999** - KR, na tomto jednání byla uvedena informace o práci na Tržním řádu pro cukr a cukrovku. Za spolek se

prací na Tržním řádu účastní: Reinbergr, Štengel, Tobola, Hrabal a Duffek. Je uzavřena smlouva na zpracování návrhu mezi MZe a spolkem. Další kontakty probíhaly v rámci skupiny, která měla připravovat návrh tržního řádu pro cukr a cukrovku. V rámci těchto příprav se setkávali zástupci AK, ČMCS a Svazu pěstitelů.

Přehled o kontaktech účastníků správního řízení uvádí následující tabulka:

Datum	**Název jednání**	**Místo jednání**	**Zúčastněný subjekt**[1]
22. 1. 1998	Ustavující schůze ČMCS	Drnholec	TTD, HC, Cukrspol, HR, VUC
19. 3. 1998	Koordinační rada	VUC Praha, a. s.	TTD, HC, Cukrspol, HR, VUC
29. 4. 1998	Koordinační rada	Cukrovar Hrušovany	TTD, HC, Cukrspol, HR, VUC
12. 7. 1998	Koordinační rada	Cukrovar Hrušovany	TTD, HC, Cukrspol, HR, VUC
6. 8. 1998	Koordinační rada	Velké Meziříčí	TTD, HC, Cukrspol, HR, VUC
7. 9. 1998	Valná hromada	Cukrovar Dobrovice	TTD, HC, Cukrspol, HR, VUC
21. 12. 1998	Koordinační rada	Drnholec	HC, Cukrspol, HR, VUC
13. 1. 1999	Koordinační rada a Valná hromada	Frenštát p. Radhoštěm	HC, Cukrspol, HR, TTD, VUC
8. 2. 1999	Tisková konference	Hotel Diplomat Praha	HC, Cukrspol, HR, TTD
9. 2. – 10. 2. 1999	Cukrovarnická konference	Luhačovice	HR, TTD
24. 2. 1999	Koordinační rada	VUC Praha, a. s.	TTD, HC, Cukrspol, HR, VUC
31. 3. 1999	Koordinační rada	Cukrovar TTD	TTD, HC, Cukrspol, HR, VUC
16. 6. 1999	Koordinační rada ČMCS	VUC Praha, a. s.	TTD, HC, Cukrspol, HR, VUC, Vrbátky

3. Vymezení relevantního trhu

3.1. Relevantní výrobkový trh

Relevantní výrobkový trh zahrnuje všechny ty výrobky nebo služby, které jsou spotřebitelem považovány za zaměnitelné nebo nahraditelné díky svým vlastnostem, cenám a zamýšlenému použití. V předmětné záležitosti byl relevantní výrobkový trh vymezen jako **trh bílého rafinovaného cukru**, který se vyrábí z cukrové řepy.

[1] HC – Hanácké cukrovary, a. s. , Cukrspol – CUKRSPOL PRAHA – MODŘANY, a. s. , HR – Cukrovar Hrušovany, a. s. , TTD – Cukrovar a rafinerie cukru Dobrovice TTD a. s. , VUC – VUC Praha, a. s., Vrbátky – Cukrovar Vrbátky, a. s.

Speciální cukry, jako tekuté cukry a škrobové sirupy, jsou používány k jiným účelům než bílý rafinovaný cukr, neuspokojují tytéž potřeby a nejsou proto součástí relevantního výrobkového trhu, protože z hlediska zákazníka nejsou schopny nahradit v plné míře cukr vyráběný z cukrové řepy. Tekuté cukry jsou pouze v omezené míře používány na slazení určitých výrobků. Omezenost používání těchto cukrů je dána horší trvanlivostí (nedají se dlouhodobě skladovat) a taktéž horší manipulovatelností. Z těchto důvodů nemohou tyto cukry plně nahradit bílý rafinovaný cukr. Co se týče škrobových sirupů, jsou vyráběny hydrolýzou bramborového škrobu a používají se např. jako jeden z komponentů při výrobě tvrdých bonbónů, přičemž dalším komponentem je bílý rafinovaný cukr. Obě tyto složky však nemohou být navzájem zaměněny.

Taktéž průmyslově vyráběné náhražky cukru jako sacharin, cyklamáty nebo aspartám jsou speciální dietetika, nahrazující cukr vyrobený z cukrové řepy pouze v omezeném rozsahu, a tudíž nemohou být součástí relevantního výrobkového trhu. Obdobné závěry byly učiněny i v zahraniční praxi (viz případ No IV/F – 3/33.708-711 – British Sugar Plc – Tate & Lyle Plc – Napier Brown & Company Ltd. – James Budgett Sugars Ltd. z 14. 10. 1998).

3.2. Relevantní geografický trh

Hlavním předmětem činnosti účastníků řízení je výroba bílého rafinovaného cukru. Prodej tohoto zboží je realizován jednak do průmyslové sféry, jednak do maloobchodní sítě. Mezi hlavní odběratele z průmyslové sféry patří podniky jako jsou Čokoládovny, a. s., Coca-cola, s. r. o., Danone, a. s., výrobci nápojů a další. Dodávky těmto odběratelům se realizují buď ve velkém balení (50 kg pytle, velkoobjemové vaky na 700 - 1000 kg) nebo volně ložené v kamionech nebo vagonech. Dodávky do maloobchodní sítě, především dodávky do sítě velkoobchodů a supermarketů, jsou realizovány v malém spotřebitelském balení (zpravidla 1 kg krabice nebo sáčky).

Vzhledem k prodávanému množství nehrají dopravní náklady rozhodující roli pro výběr obchodního partnera. V průběhu šetření bylo zjištěno, že distribuce cukru se provádí mezi jednotlivými obchodními partnery v rámci celé ČR. Úřad dospěl k závěru, že **relevantní geografický trh je území celé ČR**.

3.3. Časové vymezení relevantního trhu

Z hlediska **časového** vymezení relevantního trhu bylo zjištěno, že se jedná o trh trvalý, charakterizovaný pravidelnými dodávkami. Pro potřeby šetření byly podíly jednotlivých soutěžitelů zjišťovány za kalendářní rok 1998.

3.4. Postavení soutěžitelů na relevantním trhu

Společnosti, které jsou účastníky správního řízení patří mezi čtyři největší výrobce cukru v České republice. Na trhu s cukrem kromě těchto soutěžitelů působí už pouze jeden další subjekt, jehož tržní podíl činí cca 5%. Tomuto postavení odpovídá i celkový tržní podíl účastníků, který vysoce převyšuje hranici 30 %. K tomuto závěru dospěl úřad na základě údajů o celkové produkci, které poskytli jednotliví účastníci.

4. Zákon o ochraně hospodářské soutěže

Podle § 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže je účelem tohoto zákona ochrana hospodářské soutěže na trhu výrobků a výkonů (dále jen „zboží“) proti jejímu omezování, zkreslování nebo vylučování (dále jen „narušování“).

Podle § 3 odst. 1 zákona veškeré dohody mezi soutěžiteli, rozhodnutí sdružení podnikatelů a jednání soutěžitelů ve vzájemné shodě (dále jen „dohody“), které vedou nebo mohou vést k narušení hospodářské soutěže na trhu zboží, jsou zakázané a neplatné, pokud tento nebo zvláštní zákon nestanoví jinak nebo pokud úřad nepovolil výjimku.

Podle § 3 odst. 2 zákona jsou ve smyslu ustanovení odst. 1 zakázanými zejména dohody, popřípadě jejich části, obsahující např. přímé nebo nepřímé určení cen, popřípadě jiných obchodních podmínek, dohody o rozdělení trhu nebo nákupních zdrojů atd.

Ustanovení § 3 zákona o ochraně hospodářské soutěže plně dopadá jak na horizontální, tak na vertikální dohody. Horizontální dohody jsou dohody mezi konkurenty, tj. kartely v pravém slova smyslu. Kartely, zvláště ty o cenách, jsou považovány za nejzávažnější narušení soutěže.

Legislativní zkratka „dohody narušující soutěž“ zahrnuje veškeré společné postupy či podnikatelské praktiky soutěžitelů, jejichž výsledkem je nebo může být narušení hospodářské soutěže. Společné postupy narušující soutěž mohou mít formu dohod, rozhodnutí sdružení podnikatelů či jednání ve vzájemné shodě. Pojem „dohoda“ zahrnuje veškerá ústní nebo písemná ujednání mezi soutěžiteli. Pojem „jednání ve vzájemné shodě“ postihuje takové jednání soutěžitelů, které koordinovaně omezuje vzájemnou soutěž, aniž by konkurenti mezi sebou uzavřeli nějaké právně závazné dohody. K narušení soutěže postačí, když se soutěžitelé vzájemně informují o svých záměrech, např. o datu a výši zvýšení cen. Následná vlastní rozhodnutí jsou pak determinována předchozím vzájemným kontaktem. Podstatou jednání ve shodě je taková forma koordinace mezi soutěžiteli, kteří - aniž by dosáhli dohody v právním smyslu, nahrazují rizika soutěže vzájemnou kooperací. K narušení soutěže postačí, když se konkurenti např. vzájemně informují o své zamýšlené obchodní politice, takže každý může regulovat své obchodní jednání s vědomím, že konkurent se bude chovat stejným způsobem. Na trhu se pak taková koordinace soutěžního jednání projeví např. stejnými časovými okamžiky zvýšení cen či zvýšením cen na stejnou úroveň u více soutěžitelů. V těchto případech k prokázání protisoutěžního jednání není třeba přímých důkazů (např. smlouvy), postačí, když je koordinované chování několika soutěžitelů na trhu pozorováno.

5. Praxe v EU

Obdobná problematika, která byla předmětem tohoto správního řízení, tj. omezování soutěže strategií spolupráce konkurentů při zvyšování cen, byla řešena v rozhodnutí komise EU v případě č IV/F – 3/33.708-711 – British Sugar Plc – Tate & Lyle Plc – Napier Brown & Company Ltd. – James Budgett Sugars Ltd. z 14. 10. 1998. Rozhodnutí se týkalo společností vyrábějících cukr ve Velké Británii a sice British Sugar a Tate & Lyle. V rozhodnutí je konstatováno porušení článku 85(1) smlouvy, tím že tyto společnosti omezily soutěž vzájemnou spoluprací při určování cen na trhu bílého granulovaného cukru. V rozhodnutí se uvádí, že přesto, že komise neměla dostatečné důkazy o tom , že ceny, které byly účtovány jsou společně stanovovány, systematická účast všech účastníků na společných schůzkách vedla k atmosféře vzájemné jistoty ohledně jejich budoucího cenového postupu. Každý z nich se mohl spoléhat ne-li na stejnou cenovou úroveň ostatních, tak alespoň na společnou snahu o spolupráci na zvýšení cen.

Komise EU stanovila 3 znaky, jež musí vykazovat jednání ve vzájemné shodě. Musí být patrná určitá míra kooperace nebo koordinace chování podniků, která nahradila jejich nezávislé jednání. Cílem jednání ve shodě musí být preventivní odstranění pochybnosti o budoucím chování konkurentů. Konečně, koordinace musí být dosaženo pomocí přímého nebo nepřímého kontaktu. Nestačí pouze náhodné nebo nevědomky shodné chování podnikatelů vynucené změnami na trhu.

Úřad konstatuje, že jeho posouzení jednání účastníků řízení na základě českého zákona o ochraně hospodářské soutěže není v rozporu s přístupem Evropské komise k podobným praktikám.

6. Posouzení jednání účastníků řízení

Při posuzování jednání účastníků dával úřad do souvislosti tři zásadní skutečnosti. Obecný stav poptávky a nabídky na trhu s cukrem, skutečným chováním účastníků na trhu a skutečností týkajících se vzájemných kontaktů účastníků.

Stav poptávky a nabídky na trhu dané komodity je zásadním ekonomickým principem, který určuje chování firmy na trhu, především co se týče stanovování cen. V dobrém konkurenčním prostředí, tam kde firmy navzájem soutěží bez jakékoli vzájemné koordinace není možné, aby stanovovaly ceny svých výstupů bez ohledu na stav poptávky a nabídky. Jestliže dochází ke zvyšování ceny i v případě, kdy na trhu existuje převis nabídky nad poptávkou, což v případě trhu s cukrem platí, pak tato skutečnost signalizuje určitou anomálii a sice možné narušení konkurence na tomto trhu. Narušení soutěže může spočívat například v tom, že firmy svoje budoucí postupy navzájem konzultují. Soutěžitelé by jen stěží mohli dosáhnout zvýšení cen, kdyby svůj budoucí postup vzájemně nekoordinovali, alespoň tím, že se navzájem informují o svých budoucích záměrech. Možnost koordinace soutěžního chování předpokládá vzájemný kontakt těchto firem. V předmětné záležitosti byly takovéto kontakty zjištěny, jedná se o pravidelné jednání účastníků v rámci Českomoravského cukrovarnického spolku a taktéž i jiné kontakty, které byly zjištěny. Pokud se týče jednání v rámci cukrovarnického spolku, pak i když nebyly zjištěny konkrétní důkazy o tom, že se při jednání tohoto spolku projednávala otázka cen, tak na základě skutečného chování účastníků – členů spolku – na trhu, lze předpokládat, že tomu tak bylo. Významné je i zjištění, že někteří účastníci se kontaktovali na takových úrovních, kde se otázka cenové strategie firmy projednává. V této souvislosti je nutno uvést, že pan Radoslav Hrabal, zástupce ředitele Hanáckých cukrovarů, se zúčastňoval jednání představenstva Cukrspolu, jako jeho člen. Z této skutečnosti, kterou úřad zjistil na základě obdržených zápisů z jednání představenstva společnosti Cukrspol, úřad vyvozuje to, že k vzájemné informaci mezi těmito společnostmi o cenách muselo docházet, už vzhledem k tomu, že Ing. Štengl, předseda představenstva Cukrspolu uvedl při jednání na úřadě, že je povinen informovat představenstvo o cenách.

Společnost TTD v průběhu cukrovarnického roku 98/99 po nastavení určité cenové hladiny k 1. 10. 1998, kdy došlo k snížení ceny oproti předchozí cenové úrovni, držela tuto cenovou hladinu v podstatě až do 1. 6. 1999, kdy došlo k nárůstu, a to ve výši cca 10%. Cenová změna byla provedena s jednotlivými odběrateli na základě dodatků ke smlouvě. Dodatky byly uzavírány již v průběhu května, ale s tím, že k dodatku byl zaslán i průvodní dopis, ve kterém bylo oznámeno, že k úpravě cen dochází s platností od 1. 6. 1999. O cenové úpravě – zvýšení cen k 1. 6. 1999, se hovoří i v zápisech z jednání představenstva této společnosti, a to jak již bylo uvedeno výše, v dubnu 1999.

Cukrovar Hrušovany. V zápise z porady vedení ze dne 17. 5. 1999 se výslovně uvádí, že od 1. 6. 1999 dojde ke zvýšení cen cukru. Tato skutečnost potvrzuje to, k čemu dospěl úřad v průběhu šetření, že skutečně datum 1. 6. 1999 lze považovat za termín, kdy došlo k cenové úpravě – zvýšení cen cukru. Na požadavek úřadu, aby účastník předal všechny dokumenty týkající se cenových změn v roce 1999, předal zástupce Cukrovaru Hrušovany pouze dva ceníky. Ceníky mají obecný charakter, nejsou adresovány žádnému konkrétnímu odběrateli a jsou datovány k 1. 10. 1998 a 1. 1. 1999, přičemž však ceny uvedené v obou těchto cenících jsou totožné, změny se týkají pouze obchodních podmínek. K 1. 6. 1999 podle tvrzení účastníka žádný obecný ceník neexistuje. Účastník v průběhu šetření opakovaně tvrdil, že ceny jsou individuálně sjednávány s každým odběratelem zvlášť a existuje tudíž cca 300 ceníků, což je počet odběratelů. Přitom však v protikladu k tomuto tvrzení na otázku, zda při sjednávání cen k 1. 10. 1998 bylo postupováno podle obecného ceníku, který byl úřadu předán, sdělil , že ano.

Na základě analýzy všech získaných materiálů, dospěl úřad k závěru, že zvýšení ceny cukru po ukončení levných dovozů, a to na cenovou hladinu, která je o 8-11% vyšší než předchozí cenová úroveň, se vztahuje k datu 1. 6. 1999 shodně u všech účastníků. Cenová hladina, která měla být k tomuto datu dosažena byla uváděna v platnost postupně s jednotlivými odběrateli, protože je prakticky nemožné, aby se všemi odběrateli byla cenová úprava uzavřena ve stejný den. Za termín cenové změny považuje úřad datum, o kterém společnost předtím rozhodne a ke kterému je vydán obecný ceník, který je potom uváděn v platnost. Jak v případě TTD, tak i v případě Cukrovaru Hrušovany, jak už bylo dříve uvedeno, existují dokumenty (zápisy z jednání představenstva a porad vedení), ve kterých je uváděno datum navýšení cen 1. 6. 1999.

Účastník řízení Hanácké cukrovary, a. s. předal při jednání na úřadě ceník datovaný k 1. 6. 1999. Ceny v tomto ceníku uvedené jsou cca o 8% vyšší oproti předchozí cenové hladině. Ceník byl

s jednotlivými odběrateli uváděn v platnost uzavíráním dodatků ke kupní smlouvě. Některé dodatky jsou datovány již v období května, s tím, že ceny uvedené v těchto dodatcích odpovídají cenám uvedeným v ceníku z 1. 6. 1999. Úřad konstatuje, že k cenové úpravě došlo k 1. 6. 1999, kdy byl vydán ceník podle kterého byly s jednotlivými odběrateli sjednávány cenové změny. Skutečnost, že ceny cukru v dodatcích byly stanoveny podle ceníku z 1. 6. 1999, potvrdil zástupce účastníka při jednání na úřadě dne 1. 7. 1999.

Společnost Cukrspol, nebyla původně účastníkem řízení, a to z toho důvodu, že v této společnosti je majoritním vlastníkem společnost Eastern Sugar B.V., která taktéž vlastní Hanácké cukrovary. Z pohledu soutěžního by tedy šlo o dva spojené podniky. Po přehodnocení výše majetkového podílu společnosti Eastern Sugar B.V. v Cukrspolu a Hanáckých cukrovarech, kdy bylo zjištěno, že podíl v Cukrspolu činí pouze 34,88 %, takže nejde o úplnou kontrolu, byla záležitost přehodnocena a úřad rozhodl, že okruh účastníků v zahájeném správním řízení čj. S58/99-240 je nutno rozšířit i o společnost Cukrspol. Pro toto rozhodnutí svědčily i další skutečnosti, které úřad v dosavadním průběhu řízení zjistil a sice, že Cukrspol oznámil některým svým odběratelům zvýšení cen cukru od 1. 6. 1999 a taktéž to, že Ing. Štengl, jakožto člen koordinační rady ČMCS, se pravidelně zúčastňoval jednání tohoto spolku. V dalším průběhu šetření bylo zjištěno, že v obchodní strategii Cukrspolu jsou určité odlišnosti od ostatních účastníků. Tyto odlišnosti spočívají především v tom, jak uvedl účastník, že Cukrspol prodává cca 60 % produkce cukru šesti velkým odběratelům Konkrétně však byli jmenováni pouze Čokoládovny, a. s. , TOMA nápoje, s. r. o., PEPSI-COLA ČR s. r. o. a Fruko-Schulz, s. r. o. Zbytek produkce se prodává menším společnostem (nebo jak byli tito zákazníci označeny účastníkem, nově příchozím). S šesti velkými odběrateli má Cukrspol uzavřeny celoroční smlouvy. S nově příchozími se postupuje podle ceníku, který platí pro dané období. Podle sdělení účastníka s velkými odběrateli je cena vždy výsledkem oboustranného jednání. U těchto zákazníků se nepostupuje podle ceníků, které jsou pro nově příchozí. Na základě těchto zjištění, úřad dospěl k názoru, že v případě Cukrspolu, je nutno posuzovat, zda došlo k cenové úpravě taktéž k 1. 6. 1999, jako u ostatních účastníků, především na základě posouzení ceníků, které společnost vydává pro tzv. nově příchozí. U odběratelů, kde je sjednána celoroční smlouva a kde cena nemůže být vzhledem k významnosti obchodního partnera jakým je např. spol. Čokoládovny, a. s., stanovena jednostranně na základě rozhodnutí Cukrspolu, nelze jednoznačně posoudit, zda cenová změna se uskutečnila k 1. 6. 1999 či nikoliv. Toto je možné posuzovat jen tam kde ceny může měnit Cukrspol. Pokud se tedy týče posouzení ceníků, které Cukrspol úřadu předal, pak je nutno uvést, že účastník ve vyjádření k výsledkům šetření uvádí, že Cukrspol provedl cenovou úpravu k 1. 6. 1999 pouze v minimálním rozsahu, když k podstatnému zvýšení cen došlo už k 1. 5. 1999. Tuto skutečnost účastník dokladuje u čtyř odběratelů a sice Toma - nápoje, s.r. o., Pepsi Cola ČR, s. r. o. Nestlé Čokoládovny, a. s. a Fruko Schulz, s. r. o., přičemž právě u posledně jmenovaného odběratele naopak došlo k podstatnému zvýšení ceny k 1. 6. 1999. U ostatních tří odběratelů sice ke zvýšení ceny k 1. 6. 1999 nedošlo, ale to vychází z toho, že u těchto zákazníků byla uzavřena celoroční smlouva a jak už bylo uvedeno vzhledem k jejich velikosti nemůže být cena měněna jednostranně na základě rozhodnutí Cukrspolu. Po detailním rozboru podkladů poskytnutých Cukrspolem, úřad konstatuje, že skutečnosti uvedené Cukrspolem jsou pouze částečně akceptovatelné. Především nelze akceptovat plně tvrzení, že k podstatnému zvýšení cen došlo už k 1. 5. 1999. Úřad hodnotil při prováděném rozboru jednak Ceníky cukru, které byly vydány pro jednotlivé provozy patřící do skupiny Cukrspol (cukrovary Hrochův Týnec, a. s., Polabský cukrovar Dolní Beřkovice, a. s. a Cukrovar Zvoleněves, a. s.) a dále taktéž Nabídkový list, který vydal sám Cukrspol pro svoji potřebu. Z rozboru vyplývá skutečnost, že pokud se jedná o ceny uvedené v Cenících pro výše uvedené závody, pak jednoznačně došlo k navýšení ceny až k 1. 6. 1999, kdy cena oproti předcházející cenové úrovni je vyšší cca o 8%. V případě cen uvedených v Nabídkovém listu došlo k navýšení ceny už k 1. 5. 1999 a následně i k 1. 6. 1999, přičemž v tomto případě došlo k podstatnému navýšení cen k 1. 5. 1999, s výjimkou Bridž cukru, kde je podstatné zvýšení ceny k 1. 6. 1999. K posouzení, zda došlo k cenové změně v případě Cukrspolu k 1. 6. 1999 vycházel úřad taktéž z analýzy podkladů , které sám vyžádal od 70 odběratelů cukru. Z těchto podkladů vyplývá , že skutečně k cenovému nárůstu došlo k 1.6. 1999, konkrétně to bylo zjištěno například u takových odběratelů jako Plus–Discount, s. r. o. nebo Pivovar Louny, a. s. Po provedení rozborů a posouzení všech souvislostí dospěl úřad k tomu, že v případě Cukrspolu lze

jen částečně akceptovat tvrzení, že k cenovým úpravám došlo už k 1. 5. 1999, když bylo zjištěno, že cenové změny proběhly i k 1. 6. 1999.

Pro cenovou úpravu, kterou cukrovary provedly k 1. 6. 1999 lze těžko použít vysvětlení, že to byla spontánní nezávislá reakce na změnu situace na trhu (zastavení dovozů), když o této změně uvažovaly cukrovary již počátkem dubna, kdy dovozy ještě zcela neskončily. Důkazy o tom, že skutečně cukrovary o tomto uvažovaly, existují v zápisech z jednání představenstev cukrovaru Dobrovice a dalších. Taktéž svědci vypověděli, že zvýšení ceny cukru k 1. 6. 1999 bylo avizováno již v dubnu. Na základě těchto skutečností dospěl úřad k závěru, že odůvodnění cenových změn jako spontánní, nezávislou reakcí na podmínky trhu lze akceptovat jen částečně, s tím, že mohlo jít o reakci na zastavené dovozy, ale pokud se jedná o termín provedení této změny, pak šlo o jednání ve vzájemné shodě a nikoliv o nezávislé jednání cukrovarů.

7. Stanovisko účastníků k výsledkům šetření

Po seznámení s výsledky šetření dne 28. 7. 1999, kdy bylo konstatováno, že účastníci řízení porušili § 3 odst. 1 zákona tím, že postupovali při zvyšování ceny k 1. 6. 1999 ve vzájemné shodě, všichni účastníci vyjádřili nesouhlas s tímto závěrem úřadu a požádali o poskytnutí lhůty pro podrobné písemné vyjádření, a to TTD a Hanácké cukrovary do 2. 8. 1999 a Cukrspol a Cukrovar Hrušovany do 6. 8. 1999. Ve stanoviscích, které úřad v těchto termínech obdržel od jednotlivých účastníků, se uvádí následující:

7.1. Stanovisko TTD

Účastník řízení TTD k výsledkům šetření uvádí, že zvýšení cen, které bylo provedeno na přelomu května a června tohoto roku nevycházelo z žádné dohody s jinými výrobci cukru, ale bylo společností TTD připravováno a plánováno od loňského roku, tj. od doby, kdy byli v důsledku dumpingových dovozů zahraničního cukru nuceni snížit cenu cukru na úroveň cen dováženého cukru. Výroba cukru je sezónní a cyklickou činností, takže všechny významné ekonomické fáze výroby provádějí cukrovary vždy ve stejném časovém období. Dále účastník uvádí, že na liberálním českém trhu s cukrem je naprosto vyloučeno, aby některý výrobce nasadil výrazně odlišné ceny. Za cenu, která by byla vyšší, by svůj cukr vůbec neprodal a za cenu nižší by se sice cukru zbavil, ovšem za cenu, která nemá nic společného s definicí podnikání jako činnosti směřující k dosažení zisku. Závěr úřadu, že zvýšení cen cukru všemi účastníky nelze považovat za spontánní nezávislou reakci na změnu situace na trhu, považuje za zcela mylný, což zdůvodňuje tím, že vládou přijatá ochranná opatření k zamezení dumpingových dovozů nebyla pro cukrovary nečekaným překvapením, ale naopak výsledkem dlouhodobé snahy výrobců i zemědělců o zlepšení podmínek českého cukrovarnického průmyslu a je tedy logické, že se zvýšením cen cukru se počítalo již předtím, než se na trhu projevil efekt ochranných opatření. V legitimní ochraně určitého hospodářského odvětví, které navíc vychází z mezinárodních dohod, jejichž je Česká republika účastníkem, rozhodně nelze spatřovat škodlivé a nezákonné jednání, vedoucí k omezení konkurence nebo poškození spotřebitelů. Dále se účastník ztotožňuje se závěrem úřadu, že na trhu s cukrem existuje převis nabídky nad poptávkou, k tomu však dodává, že tato skutečnost neznamená, že výrobci musí prodávat cukr pod výrobní náklady. K otázce cenové podotýká, že je absurdní, že úřad hodlá postihovat zvýšení cen cukru v situaci, kdy Vláda ČR se snaží svými opatřeními ceny cukru na českém trhu zvýšit. Účastník dále uvádí, že za období 1997-1999 došlo k nárůstu cen vstupů, což dokladuje na příkladu vývoje cen hnědého uhlí, mazutu, zemního plynu, vápence, koksu a filtračního materiálu za toto období. Účastník konstatuje, že závěr úřadu o tom, že z tohoto pohledu nebyly dány ekonomické důvody ke zvýšení ceny je nesprávný. Pokud se jedná o vzájemné kontakty zástupců jednotlivých cukrovarů, pak účastník považuje závěr úřadu, že na jednání ve vzájemné shodě je možné usuzovat i z toho, že účastníci měli možnost se vzájemně informovat za absurdní a neprůkazný. Závěrem účastník opětovně vyjadřuje svůj nesouhlas s výsledky šetření.

Stanovisko úřadu:

Jednotlivými okruhy, které jsou předmětem stanoviska TTD se úřad zabývá ve svém zdůvodnění. Na doplnění úřad uvádí: Tvrzení, že na liberálním českém trhu s cukrem je naprosto vyloučeno, aby některý výrobce prodával cukr za výrazně vyšší ceny, protože by svůj cukr vůbec neprodal, nasvědčuje spíše tomu co konstatuje úřad a sice , že aby na trhu kde existuje převis nabídky nad poptávkou mohla firma zvýšit ceny, pak je to jen stěží možné bez koordinovaného postupu ostatních soutěžitelů. K tvrzení účastníka, že úřad se mýlí v tom, že zvýšení cen k 1. 6. 1999 nebylo nezávislou, spontánní reakcí na změnu podmínek na trhu, které spočívala v tom, že se zastavily levné dovozy, ale koordinovaným postupem, podotýká úřad, že právě to, že o zvýšení cen uvažovaly cukrovary už dlouho před tím nasvědčuje tomu, že to skutečně nebylo nezávislé rozhodnutí jednotlivých účastníků, ale společný postup. Skutečnost, že se zvýšením cen cukru se počítalo ještě před tím než došlo k zamezení levných dovozů, jak uvádí účastník, tomu spíše nasvědčuje, jak vyvrací. Ohledně tvrzení, že úřad hodlá účastníky postihnout za zvýšení ceny, je nutno uvést, že toto je nepravdivé tvrzení. Úřad neshledal porušení zákona ve zvýšení cen jako takovém, ale v tom, že toto zvýšení bylo provedeno všemi účastníky shodně k 1. 6. 1999, že tedy šlo o tzv. jednání ve vzájemné shodě, což je považováno za porušení ustanovení zákona o ochraně hospodářské soutěže a tímto jednáním právě došlo k omezení soutěže mezi jednotlivými účastníky – soutěžiteli na trhu s cukrem. Pokud dále účastník uvádí, že vláda se snaží svými opatřeními ceny cukru zvýšit, čímž má patrně na mysli zavedení tržního řádu obdobného jaký je uplatňován v zemích EU, pak úřad v žádném případě nemá námitky proti zavedení takového tržního řádu, včetně minimálních cen, s tím , že ani v zemích kde takovýto tržní řád je zaveden, není tolerováno jednání ve vzájemné shodě (viz rozhodnutí Komise EU ve věci British Sugar). K problematice nárůstu cen vstupů je nutno podotknout, že úřad je si vědom toho, že v průběhu tří posledních let došlo postupně ke zvýšení cen některých vstupů. V žádném případě, ale nedošlo ke zvýšení cen vstupů jednorázově k 1. 6. 1999, jakožto datu kdy všemi účastníky bylo provedeno zvýšení cen a není tedy možné zdůvodňovat cenové zvýšení provedené k tomuto datu tím, že k 1. 6. 1999 došlo ke zvýšení cen vstupů Toto měl úřad na mysli, když uvedl, že nebylo shledáno navýšení cen vstupů. Konečně k problematice vzájemného kontaktování jednotlivých účastníků úřad uvádí, že kontaktování účastníků bylo mapováno z toho důvodu, že jednání ve vzájemné shodě předpokládá možnost vzájemného kontaktování soutěžitelů. Úřad si je vědom toho, že neexistují přímé důkazy o dohodě, k závěrům, které byly učiněny, dospěl na základě nepřímých důkazů, a to posouzením chování účastníků na trhu ve všech souvislostech, které na trh působí.

7.2. Stanovisko Hanáckých cukrovarů

Účastník řízení ve svém stanovisku popírá, že cenovou úpravu provedl k 1. 6. 1999. Uvádí, že z dodatků ke smlouvám vyplývá, že k jejich uzavírání docházelo v období od 12. 5. do 13. 7. 1999, s tím, že před 1. 6. 1999 bylo uzavřeno 45,7 % takových dodatků, k 1. 6. 1999 38, 6 % a po 1. 6. 1999 pak 15, 7 % veškerých dodatků. Uzavření dodatků však bylo pouze vyústěním dlouhodobých jednání o ceně, které započala již v dubnu 1999. Datum 1. 6. je pouze kalendářním datem, které uzavírá určité období, tedy období, v němž probíhala podstatná část jednání o cenách. Ceník, v němž je toto datum informativně uvedeno, není závazný vůči třetím stranám, ale slouží pouze jako vnitřní podklad pro jednání našich obchodních zástupců s odběrateli. Účastník dále uvádí, že mu nejsou známy rozdíly v cenách sjednaných ostatními soutěžiteli a podotýká, že u tak specifické komodity, jako je cukr, není prakticky ani možné, aby se ceny různých soutěžitelů podstatně lišily, neboť při objemnějších odběrech i rozdíl 10 hal. pro spotřebitele znamená zásadní rozdíl v ceně. Každý soutěžitel musí toto respektovat v rámci udržení své konkurenceschopnosti. Pokud se jedná o závěr úřadu, že zvýšení cen cukru k 1. 6. 1999 nelze považovat za spontánní nezávislou reakci, ale za jednání ve vzájemné shodě, účastník uvádí, že vládní opatření omezující dovoz cukru ze zahraničí bylo přijato již 12. 3. 1999 a od tohoto data se dalo očekávat, že dovoz cizího cukru bude zastaven. Mohly být předpokládány dopady tohoto opatření na trh a mohla započít jednání o cenových úpravách, která pak u Hanáckých cukrovarů, a. s. vyústila v podpisy dodatků od poloviny května do července 1999. Podnětem ke

zvýšení cen Hanáckými cukrovary, a. s. bylo zastavení dovozů cukru a z toho vyplývající zvýšení poptávky po tuzemském cukru ze strany spotřebitelů. V žádném případě tímto podnětem nebyly jakékoliv signály od konkurence o chystaných cenových úpravách. Nové ceny byly výlučně výsledkem vnitřní cenové kalkulace. Ke konstatování úřadu, že na trhu s cukrem v ČR existuje převis nabídky nad poptávkou, účastník uvádí, že tomu tak není, což dokladuje ve stanovisku svým zpracovaným propočtem. K této problematice nakonec uzavírá tím, že existuje pouze symbolický převis nabídky ve výš 12 000 tun. Účastník dále poukazuje na skutečnost, že k nárůstu cen některých prostředků nutných k výrobě cukru došlo. Jako příklad uvádí meziroční inflaci, zvyšování spotřební daně a nárůst mezd. K vzájemnému kontaktování účastníků řízení uvádí, že možnost vzájemně se informovat neznamená, že k předání informace skutečně došlo a dodává, že na žádném setkání účastníků, ať už při jednáních ČMCS nebo jiných příležitostech, se o cenách nejednalo. Účastník si není vědom jakéhokoliv omezení soutěže na vymezeném relevantním trhu. Rizika konkurence stále existují a v žádném případě nebyla nahrazena vzájemnou koordinací při určování cenové strategie. Závěrem účastník shrnuje, že veškeré výsledky šetření a závěry úřadu lze s úspěchem popřít.

Stanovisko úřadu:

K výše uvedenému stanovisku úřad uvádí, že pokud se jedná o posouzení, zda došlo v případě Hanáckých cukrovarů , a. s. k cenové úpravě k 1. 6. 1999, či nikoliv, pak tato záležitost byla podrobně zhodnocena na jiném místě tohoto rozhodnutí. Nicméně znovu na tomto místě úřad podotýká, že data kdy jsou uzavírány nové smlouvy nebo dodatky ke smlouvám nelze považovat za termín změny cenové hladiny. Cenová hladina pro určité období je dána obecným ceníkem podle kterého se v tomto období postupuje. Ceník byl datován k 1. 6. 1999. K problematice rozdílnosti cen cukru u jednotlivých účastníků úřad podotýká, že toto zjištění úřad pouze konstatoval jako jednu ze skutečností, které v průběhu šetření byly zjištěny. Tato skutečnost však sama o sobě za porušení zákona považována není, porušení je spatřováno v tom, že účastníci jednali ve vzájemné shodě, když k 1. 6. 1999 současně zvýšili ceny cukru, jak je uvedeno v tomto rozhodnutí na jiném místě. K tvrzení účastníka, že podstatné cenové rozdíly ani nejsou možné je však nutno uvést, že na základě analýzy vývoje cen cukru u takového odběratele jako jsou Čokoládovny, a. s., který za poslední tři cukrovarnické roky odebíral cukr od všech účastníků a tudíž se cenový vývoj dá dobře zdokumentovat, bylo zjištěny cenové rozdíly u položky cukr volně ložený z kampaně 96/97 a 97/98 ve výši několika desítek haléřů, zatímco v kampani 98/99 už tyto cenové rozdíly byly pouze ve výši několik setin haléřů. K vyjádření účastníka, že mu nejsou známy rozdíly v cenách ostatních účastníků, úřad poznamenává, že toto tvrzení je nutno hodnotit v souvislosti ze zjištěním, že zástupce Hanáckých cukrovarů se zúčastňoval schůzí představenstva Cukrspolu, jako zástupce jednoho z akcionářů této společnosti. Úřad má za to, že na jednáních představenstva se obvykle o cenách a cenové strategii do budoucna jedná. K problematice stavu poptávky a nabídky na trhu s cukrem už bylo pojednáno v tomto rozhodnutí výše. Úřad k výpočtu bilance mezi nabídkou a poptávkou, kterou uvedl účastník podotýká, že prameny Mze ČR uvádějí poněkud odlišná čísla než používá ve svém výpočtu účastník. Nicméně závěr úřadu, že v ČR je v komoditě cukr převis nabídky nad poptávkou potvrzují i sami někteří účastníci a taktéž v některých zápisech z jednání ČMCS je toto konstatováno. Sám účastník si odporuje když existenci převisu nabídky nejprve zcela popírá, ale svůj propočet následně uzavírá tvrzením, že určitý převis existuje. Proč bylo úřadem šetřeno jaký je stav poptávky a nabídky na trhu s cukrem, bylo zdůvodněno na jiném místě tohoto rozhodnutí. Taktéž ostatní body uvedené ve stanovisku Hanáckých cukrovarů, jako je problematika nárůstu cen vstupů, omezení hospodářské soutěže a vzájemné kontaktování účastníků řízení, úřad vysvětlil již výše. Závěr účastníka, že řízení úřadu bylo povrchní a vedeno snahou pouze prokázat skutečnost, že došlo ke koordinovanému zvýšení cen, aniž by byla hledána objektivní pravda, úřad odmítá. Naopak pro objektivní posouzení předmětné úřad provedl analýzu celé řady materiálů a podkladů, které v průběhu šetření vyžádal. Dále několikrát jednal se samotnými účastníky s cílem co nejlépe vysvětlit všechny postupy účastníků. Nutno podotknout, že přístup ze strany účastníků nelze hodnotit jako ideální, když například některé podklady musely být vyžádány opětovně protože na první vyžádání nebyly kompletně předány v tom rozsahu jak požadoval úřad.

7.3. Stanovisko CUKRSPOLU

Společnost Cukrspol ve svém stanovisku uvádí taktéž, podobně jako ostatní účastníci, že k cenové změně nedošlo k 1. 6. 1999. K podstatnému zvýšení cen přistoupil Cukrspol již k 1. 5. 1999, přičemž podle ceníků se prodává pouze minimální množství cukru, zejména drobným odběratelům. S ostatními odběrateli uzavírá Cukrspol individuální smlouvy, v jejichž rámci dochází k cenovým úpravám podle individuálně dohodnutých podmínek. Např. u v případě společnosti Nestlé Čokoládovny, a. s. k žádným cenovým úpravám nedošlo a cena zůstala nezměněna od 1. 10. 1998. Účastník dále uvádí, že k 1. 6. 1999 došlo ke změně cen u méně než 50 % celkového objemu realizovaných prodejů. Cenový vývoj dokládá na příkladu čtyř odběratelů a sice Toma nápoje, s. r. o., Pepsi Cola ČR, s. r. o., Nestlé Čokoládovny, a. s. a Fruko Schulz, s. r. o. V souvislosti s uvedenými změnami cen účastník poukazuje na to, že ke zvyšování cen cukru na počátku léta dochází zcela pravidelně každý rok, pokud to situace na trhu dovolí, neboť dochází ke zvýšeným odběrům cukru především u firem vyrábějících nápoje, a mražené výrobky. K závěru úřadu, že zvýšení cen cukru účastníky nelze považovat za spontánní nezávislou reakci na změnu situace na trhu, účastník uvádí, že úpravy prodejních cen Cukrspolu jsou zvažovány průběžně podle situace na trhu. V souvislosti s přijetím ochranného opatření proti dovozům cukru byla úprava zvažována již v březnu 1999. S ohledem na pokračující podvodné dovozy s deklarovanou cenou 2 Kč/kg však toto nebylo možné realizovat a proto společnost Cukrspol přistupovala ke zvýšení cen postupně. K zjištění úřadu ohledně stavu poptávky a nabídky na trhu s cukrem účastník v podstatě souhlasí. Co se týče nárůstu cen vstupů, účastník uvádí, že veškeré vstupní náklady (energie, vstupní suroviny, mzdy, finanční náklady) v průběhu uplynulých dvou let stoupaly, kdežto ceny cukru v tomto období klesaly až na samou hranici možnosti přežití cukrovarnické výroby. Závěry úřadu ohledně posouzení možností účastníků se vzájemně informovat, považuje účastník za zcela nesmyslné. Uvádí, že Českomoravský cukrovarnický spolek je zájmovým sdružením právnických osob podle § 20 f Občanského zákoníku, který existenci takové právnické osoby výslovně povoluje a nelze tudíž z pouhá existence takového sdružení vyvozovat závěry, které uvádí úřad. Dále poukazuje na to, že mu není jasné, proč okruh účastníků nebyl rozšířen i o Cukrovar Vrbátky, a. s., který je taktéž členem spolku. Závěr úřadu, že došlo k omezení hospodářské soutěže na trhu s cukrem, tím, že účastníci při cenové změně postupovali ve vzájemné shodě považuje za zcela mylný, neboť Cukrspol se nedopustil žádného jednání, které by bylo možno posuzovat jako nedovolenou dohodu ve smyslu ustanovení § 3 zákona. Veškeré závěry šetření s výjimkou zjištění existence přebytku cukru a vymezení relevantního trhu, Cukrspol odmítá, neboť jde pouze o ničím nepodložené spekulace a dohady.

Stanovisko úřadu:

Vzhledem k tomu, že námitky a argumenty Cukrspolu uvedené ve vyjádření k výsledkům šetření jsou většinou podobné jako u ostatních účastníků, je stanovisko úřadu k těmto námitkám uvedeno již dříve. Na doplnění úřad k vyjádření účastníka uvádí, že pokud se jedná o záležitost rozšíření účastníků i na Cukrovar Vrbátky, a. s., který je také členem Českomoravského cukrovarnického spolku, pak i touto otázkou se úřad v průběhu šetření zabýval a zjistil, že Cukrovar Vrbátky, a. s. byl přijat za člena spolku až počátkem roku 1999 a navíc se žádných jednání orgánů tohoto spolku nezúčastňoval, což vyplývá ze zápisů , které úřad obdržel. Cukrovar Vrbátky, a. s. se zúčastnil poprvé jednání koordinační rady spolku až 16. 6. 1999. Kromě toho při šetření úřad zjistil, že postup tohoto cukrovaru při provádění cenových změn byl odlišný od postupu účastníků řízení.

7.4. Stanovisko cukrovaru Hrušovany

Úvodem svého vyjádření k výsledkům šetření účastník uvádí, že se nepodílel a nepodílí na „žádné dohodě ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, kterou by byly stanoveny ceny za bílý, granulovaný cukr po vzájemné dohodě. Neexistuje žádný důkaz o takové skutečnosti. Naše cenová politika odpovídá plně okolnostem na trhu. Cenové pohyby v polovině roku 1999 na celém trhu byly ekonomicky podmíněné a žádným způsobem neovlivnily hospodářskou

soutěž. Nejednalo se o žádný koordinovaný postup, nýbrž o normální a vysvětlitelnou reakci na ochranná celní opatření české vlády proti laciným dovozům cukru za dumpingové ceny“ (konec cit.). Dále účastník pokračuje nastíněním situace na evropském a českém trhu s cukrem. K jednotlivým závěrům úřadu pak uvádí, že v žádném případě nebyly zvýšeny ceny pro všechny zákazníky jednotně k 1. 6. 1999. Jednalo se spíše o jednotlivé dohody, které byly s našimi zákazníky postupně uzavírány po 1. dubnu 1999. Postup všech českých cukrovarů kolem poloviny roku 1999, považuje účastník za paralelní jednání a nikoliv za koordinované chování resp. dohodu ve smyslu § 3 odst. 1 zákona. Dále uvádí, že trh s cukrem v ČR je oligopolní, kdy na trhu existuje jen několik málo soutěžitelů, z čehož dovozuje, že na oligopolním trhu se ceny pohybují v důsledku relativní rovnováhy na tržní úrovni. K této problematice účastník uzavírá, že s ohledem na oligopolní strukturu českého trhu s cukrem, je koordinovaný postup cukrovarů nemyslitelný, protože zvýšení cen čtyř prodejců by vedlo nutně ke ztrátě jejich zákazníků ve prospěch jiných cukrovarů. K závěru úřadu, že cenové rozdíly cukru jsou mezi jednotlivými účastníky nepatrné, účastník uvádí, že právě tato skutečnost svědčí o tom, že existuje tržní cena, která vzniká přirozenou soutěží. Nikdo nemůže totiž své zboží prodávat o mnoho dráž nebo levněji než ostatní soutěžitelé. Pokud se jedná o závěr úřadu, že zvýšení cen cukru k 1. 6. 1999 nelze považovat za nezávislé jednání účastníků, ale za koordinovaný postup těchto účastníků, pak tento závěr je nesprávný a to z toho důvodu, že účinky vládního nařízení z 3. 3. 1999 se nezačaly na trhu projevovat ihned, ale až za určitou dobu. Z tohoto důvodu nemohly tedy cukrovary požadovat tržní ceny cukru ihned po zavedení tohoto opatření, ale až když levné dovozové zboží bylo spotřebováno. Účastník dále uvádí, že zjištění úřadu o všeobecném přebytku cukru na českém trhu, neodůvodňují domněnky, že došlo k dohodě o zvýšení cen. K problematice nárůstu cen vstupů účastník uvádí, že od začátku dumpingových dovozů došlo do června 1999 ke značnému vzestupu výrobních nákladů, které mohly být promítnuty do cen cukru až po vydání vládního nařízení na zamezení levných dovozů. Pokud se jedná o kontaktování účastníků, pak samotná existence setkávání účastníků není žádným důkazem cenových dohod. Účastník uvádí, že od dubna 1999 do 1. 6. 1999 nedošlo k žádnému osobnímu nebo ústnímu jednání mezi účastníky řízení. Účastník závěrem shrnuje, že ze strany Cukrovaru Hrušovany, a. s. nedošlo k žádnému porušení § 3 odst. 1 zákona a navrhuje, aby úřad řízení zastavil. Pokud by úřad řízení nezastavil, požaduje účastník, aby bylo řízení doplněno o další důkazy a sice:

- úplný obraz o trvání a důsledcích levných dovozů na základě zprávy Ústředního ředitelství cel, kterou nechť úřad vyžádá
- úplné informace a důkazy o chování jiných soutěžitelů, kteří nejsou účastníky řízení, zejména vývoj cen a obchodních podmínek všech cukrovarů v České republice v období od 1. 6. 1998 do 1. 7. 1999
- zjištění ekonomické nezbytnosti a podmíněnosti chování Cukrovaru Hrušovany

Stanovisko úřadu:

K úvodnímu konstatování účastníka o tom, že se nepodílel a nepodílí na žádné dohodě, kterou by byly stanoveny ceny za bílý granulovaný cukr po vzájemné dohodě, je nutno znovu předeslat, že úřad nespatřuje protisoutěžní jednání účastníků v tom, že došlo k dohodě o stanovení ceny cukru, ale v tom, že účastníci postupovali při uplatňování této cenové změny ve vzájemné shodě, tedy tak, že tuto změnu provedli koordinovaně, neboli ve shodném termínu, a to k 1. 6. 1999. Pokud se jedná o tvrzení účastníka, že k cenové úpravě nedošlo k 1. 6. 1999, pak odůvodněním svých závěrů, že tomu tak bylo, se úřad zabývá na jiném místě tohoto rozhodnutí.

Konstatování účastníka, že v případě trhu s cukrem se jedná o oligopolní trh, tedy takový, kde je malý počet soutěžitelů, je správné. Avšak toto samo o sobě neznamená, že na tomto trhu nemůže být jednání soutěžitelů vzájemně koordinováno. Naopak na trzích kde soutěží jen malý počet soutěžitelů je dohoda mezi nimi reálnější, než na trzích, kde je velký počet soutěžitelů. Na oligopolním trhu se ceny nemusí zákonitě pohybovat pouze paralelně a na tržní úrovni. O paralelní jednání se jedná tehdy, kdy na základě změny tržních podmínek jeden z konkurentů (market leader – vedoucí podnik na trhu)

zvýší ceny svých výrobků a postupně tak v krátkém časovém období učiní i ostatní méně významní konkurenti. V předmětné záležitosti však k cenové změně došlo u všech účastníků ve stejnou dobu. Právě skutečnost, kterou uvádí účastník v souvislosti s oligopolní strukturou na trhu s cukrem a sice, že v případě, že by jeden z prodejců zvýšil svoje ceny, přešli by zákazníci ke konkurenci, nasvědčuje tomu, co uvádí úřad ve svém zdůvodnění, že na takovém trhu je zvýšení ceny bez koordinovaného postupu všech soutěžitelů málo pravděpodobné. S touto problematikou souvisí také šetření úřadu zaměřené na zjištění situace v oblasti nabídky a poptávky na trhu s cukrem. Důvodem pro toto zjišťování bylo to, aby úřad mohl posoudit předmětné zvýšení cen cukru v souvislosti s obecným stavem nabídky a poptávky. Vysvětlení, proč úřad považuje jednání účastníků při cenové úpravě provedené k 1. 6. 1999 za koordinovaný postup už bylo v tomto odůvodnění popsáno na jiném místě. Pokud se jedná o nárůst cen vstupů, pak úřadu je známo, že ceny vstupů, které uvádí účastník, měly průběžně narůstající tendenci, avšak úřad nezjistil, že by došlo k nárůstu cen vstupů právě k 1. 6. 1999, což by mohlo být eventuální vysvětlení toho, že k cenové úpravě došlo u všech účastníků k tomuto datu.

K požadavku účastníka, aby šetření bylo doplněno o další důkazy, úřad uvádí, že pokud se jedná o zjištění trvání a důsledcích levných dovozů, pak úřad má k dispozici dostačující materiály, ve kterých jsou tyto údaje podrobně zpracovány (Situační a výhledová zpráva MZe ČR, ve které údaje o dovozech vycházejí z pramenů celní statistiky). Z těchto materiálů vyplývá, že levné dovozy cukru, po přijetí ochranného opatření, pokračovaly v omezené míře ještě v průběhu měsíce května. Od 12. 3. 1999, kdy bylo přijato ochranné opatření, do 31. 5. 1999 bylo do ČR dovezeno ještě 8 100 tun cukru. Skutečnost, že dovozy probíhaly ještě v květnu 1999, kdežto účastníci uvažovali o zvýšení cen cukru již v dřívější době, kdy nebylo ještě známo kdy se dovozy ukončí, nasvědčuje tomu, že záměr zvýšení cen byl delší dobu připravován, a že tedy nešlo o spontánní reakci na situaci na trhu.

Pokud se jedná o požadavek, aby byly shromážděny úplné informace a důkazy o vývoji cen a obchodních podmínek všech cukrovarů, pak úřad uvádí, že tak bylo učiněno. Na trhu s cukrem působí z hlediska soutěžního pouze pět soutěžitelů, i když samotných cukrovarnických provozů je více. Tyto jednotlivé provozy však není možno považovat za samostatné soutěžitele, protože se jedná v podstatě o dceřiné podniky majetkově propojené s mateřskou firmou. Mimo účastníky působí na trhu už pouze Cukrovar Vrbátky, a. s., kde požadované materiály má úřad k dispozici.

Taktéž zjišťování ekonomické nezbytnosti a podmíněnosti chování účastníka v rozsahu potřebném pro toto šetření bylo provedeno. Skutečnost, že chování účastníka bylo ekonomicky nezbytné a podmíněné, sama o sobě nemůže ospravedlnit protisoutěžní jednání.

K návrhu na provedení dalších důkazů úřad konstatuje, že toto provedení by bylo nadbytečné. Úřad si je vědom, že jeho rozhodnutí není založeno na přímých důkazech o dohodě. Jednání ve vzájemné shodě je jednání, které může být jen těžko dokázáno přímými důkazy, protože je to takové jednání, kdy se soutěžitelé pouze navzájem informují ústně o svých záměrech. Uskutečňování těchto domluvených postupů pak lze odhalit na základě pouze nepřímých důkazů a sice podle míry shodnosti chování jednotlivých soutěžitelů na trhu. Úřad má za to, že při posuzování chování jednotlivých účastníků vycházel z dostatečného množství materiálů, tak aby toto chování mohlo být objektivně posouzeno. Provádění dalších důkazů by v této věci nepřineslo další posun.

8. Odůvodnění výše pokuty

Podle § 14 odst. 4 zákona je úřad oprávněn za porušení ostatních povinností uvedených v tomto zákoně uložit soutěžitelům pokutu až do výše 10 mil. Kč nebo do výše 10% z čistého obratu za poslední ukončený kalendářní rok. Jestliže je prokázán majetkový prospěch soutěžitele v důsledku porušení povinností podle tohoto zákona, uloží se mu pokuta nejméně ve výši tohoto prospěchu.

V daném případě majetkový prospěch účastníkům řízení nevznikl. Úřad při určení konkrétní výše pokuty za porušení § 3 odst. 1 zákona použil správního uvážení, přičemž přihlédl k těmto kritériím a zásadám:

- závažnost porušení zákona, typ skutkové podstaty – horizontální dohody o cenách podle § 3 zákona jsou považovány za závažné porušení zákona,

- délka porušování zákona – ze strany účastníků řízení šlo o první a jednorázové porušení zákona,
- důležitost trhu, postavení účastníků řízení na trhu – podíl účastníků řízení na tomto trhu převyšuje výrazně 30%,
- výše obratu jednotlivých účastníků řízení,
- polehčující okolností je to, že šlo o první porušení zákona,

Při stanovování výše pokuty dále úřad přihlížel k skutečnosti, že v předmětné záležitosti se jedná o trh, jehož struktura je oligopolní, tedy s malým počtem soutěžitelů, kde zachování účinné soutěže je vysoce žádoucí. Úřadu je známo, že z důvodů ekonomických je nutné, aby na tomto trhu došlo k určité koncentraci, která povede k zvýšení efektivnosti výroby. V tomto ohledu úřad také v minulosti přistupoval k procesu spojování některých subjektů na tomto trhu. Nicméně pokud se jedná o vzájemnou koordinaci činnosti soutěžitelů, pak toto úřad považuje za závažné protisoutěžní jednání. Významnou skutečností v předmětné záležitosti je také to, že podíl účastníků řízení se blíží hranici 100%. Jednání ve shodě účastníků s takovýmto podílem na trhu znamená vážné narušení hospodářské soutěže s tak významnou komoditou jako je cukr. Diferencování výše pokuty u jednotlivých účastníků řízení vychází z rozdílné výše jejich obratů a tržních podílů.

Úřad uložil pokutu ve výši uvedené ve výroku rozhodnutí, neboť uložení pokuty je jedním z prostředků k zajištění, aby pravidla hospodářské soutěže byla ze strany soutěžitelů respektována. Uložená pokuta vystihuje dvě základní funkce právní odpovědnosti, a to funkci represivní - postih za porušení povinností stanovených zákonem a funkci preventivní, která směřuje k předcházení porušování zákona. Ve shora uvedeném kontextu preferoval úřad preventivní funkci pokuty a uložil sankci, jež má především varovat účastníky řízení před podobným protisoutěžním jednáním. Pro úřad je prioritní věcí odstranění narušení soutěže a ukončení zakázaného jednání.

Ze všech shora uvedených důvodů úřad rozhodl tak, jak je ve výroku uvedeno.

Poučení o opravném prostředku

Proti tomuto rozhodnutí může účastník řízení podle § 61 odst. 1 zákona č. 71/1967 Sb. podat rozklad k předsedovi Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže prostřednictvím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, a to do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí. Včas podaný rozklad má odkladný účinek.

JUDr. Eliška Balaščáková,
pověřená řízením
IV. výkonného odboru

Rozhodnutí obdrží:

1. **Cukrovar a rafinerie cukru Dobrovice TTD a. s**., se sídlem Palackého 1, 294 41 Dobrovice,
2. **Cukrovar Hrušovany nad Jevišovkou, a. s**., se sídlem Cukrovarská ul. 657, 671 67 Hrušovany nad Jevišovkou,
3. **Hanácké cukrovary, a. s.,** se sídlem Masarykova tř., 798 27 Němčice nad Hanou
4. **CUKRSPOL PRAHA - MODŘANY, a. s.,** se sídlem Praha 2, V tůních 8,